

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Andraspråkselevs syn på användandet av modersmål i svensk skola

En intervjustudie av fyra elever på högstadiet

Författare: Maria Larsson
Handledare: Sofia Lindén
Examinator: Åsa Wedin
Ämne/huvudområde: Svenska som andraspråk
Kurskod: 2007
Poäng: 15hp
Examinationsdatum:

Sammanfattning

Syftet med studien är att undersöka andraspråkselevs attityd till modersmålsundervisning, samt andraspråkselevs syn på användandet av modersmål i den svenska skolan. Studien består av fyra intervjuer med andraspråkselever som belyser modersmålet som en resurs för språkinlärning. Undersökningens resultat stärker det som tidigare forskning kommit fram till gällande erkännandet av elevers språk, kultur och identitet för skolframgång. Denna studie bekräftar att modersmålet stärker elevernas andraspråkutveckling, studien visar även att eleverna upplever modersmålet som det främsta verktyget för att utveckla språk och ämneskunskaper inom svensk skola. Resultatet i denna studie bekräftar även att språk och identitet är starkt sammankopplade.

Nyckelord: Attityder, identitet, flerspråkighet, modersmålsundervisning och andraspråkutveckling.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Styrdokument modersmålsundervisning	4
1.3 Syfte och frågeställning	6
2. Teoretiskt perspektiv	6
3. Tidigare forskning	7
3.1 Attityd	7
3.2 Identitet	7
3.3 Modersmålsundervisning	9
3.4 Modersmål som resurs	10
3.5 Identitetsskapande utifrån språk och miljö	12
3.6 Språkutvecklande arbetssätt	13
4. Metod	15
4.1 Metodval	15
4.2 Genomförande och materialinsamling	16
4.3 Urval av skola och informanter	17
4.3.1 Beskrivning av skola och informanter	17
4.4 Analysmetod	18
4.5 Forskningsetiska överväganden	18
5. Resultat	18
5.1 Hur förhåller sig andraspråkselever till modersmålsundervisning?	19
5.2 Andraspråkselever erfarenheter gällande användningen av modersmål i svensk skola	21
5.3 Sammanfattning av intervjuer	22
6. Analys och diskussion	23
6.1 Metoddiskussion	24
6.2 Resultatdiskussion	25
6.2.1 Så förhåller sig andraspråkselever till modersmålsundervisning	25
6.2.2 Andraspråkselever erfarenheter gällande användningen av modersmål i svensk skola	26
7. Fortsatta studier	27
8. Referenser	28
9. Bilagor	31
9.1 Bilaga 1	31
9.2 Bilaga 2	32

1. Inledning

I detta kapitel beskrivs bakgrunden till ämnet sedan presenteras syfte samt frågeställningar.

1.1 Bakgrund

Skolans målsättning är att alla elever ska ha samma möjligheter. I läroplanen (Lgr 11) står det ”Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade”, det är därför av hög vikt att skolan återspeglar detta i undervisning och lärandemiljö. Det är viktigt att eleverna får ta del av sitt språk och sin kultur ur ett värdegrundsperspektiv. I Språklagen (2009:600) står det att svenska ska bevaras och vårdas, men även att den som har annat modersmål än de språk som nämns i lagen ska ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål. Skollagen (2010:800) fastslår att alla elever som har en förälder med annat modersmål än svenska har rätten att utveckla och bibehålla modersmålet. I Skollagen (2010:800: 7 §) definieras modersmål som det språk som eleven har grundläggande kunskaper i och som eleven dagligen brukar i hemmet. Vid inläring av ett nytt språk behövs det mer än bara de faktiska språket för att personen ska kunna ta till sig utav det. Läraren ska ”ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande” (Lgr11). För att hjälpa eleverna i skolan arbetar studiehandledare med de elever som är i behov av handledning på modersmålet, detta för att kommunicera och inhämta information som för studierna framåt. Den 12 sep 2018 uppdaterades 3 kapitlet 12 i § Skollagen gällande studiehandledning för elever som börjar grundskolan, specialskolan eller grundsärskolan. Lagändringen är till för att eleverna alltid ska erbjudas stöd, i alla fall där det inte är uppenbart onödigt, detta för att fler ska klara av att nå kunskapskraven för att komma in på gymnasiets nationella program (Skolverket, 2018).

1.2 Styrdokument modersmålsundervisning

Det är upp till varje enskild kommun om det är en kommunal skola, är det en friskola är det istället skolans styrelse, som är ansvariga för att anordna modersmålsundervisning. Skolorna har inte ekonomi att anställa modersmåls lärare

så detta sköts genom kommunen och på så sätt fördelas resurserna mellan skolorna, detta betyder att en modersmåls lärare kan arbeta på många skolor inom en kommun samtidigt (Skolverket, 2018).

Skolverkets rapport (2008, s.18-21) visar modersmålets status och hur det ser ut i verkligheten. Undervisningen är inte integrerad i skolans övriga ämnen utan ligger utanför. Detta har att göra med att det är kommunens ansvar att anordna denna typ av undervisning. Det finns ingenting som säger att alla elever kan få modersmålsundervisning. Följande kriterier gör att huvudmannen är skyldig att ordna undervisningen: Det finns minst fem elever som har rätt till undervisningen, dessa elever ska själva vilja delta, det behöver finnas en lämplig lärare som undervisar eleverna. Skollagen säger samtidigt att elever har rätt till modersmålsundervisning om en eller båda vårdnadshavarna har annat än svenska som modersmål. Modersmålet ska vara elevens umgängesspråk. För att få modersmålsundervisning så behöver eleven även ha en grundläggande kunskap i språket. Om eleven har ett minoritetsspråk är huvudmannen skyldig att anordna undervisning även om antalet elever med behov är under fem stycken, i detta fall behöver inte heller språket vara en del av barnets vardaglig kommunikation. (10 kapitlet 7 §, 11 kapitlet 10 §, 12 kapitlet 7 § och 13 kapitlet 7 § Skollagen (2010:800) och 5 kapitlet 7 § Skolförordningen).

1.3 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka några andraspråkselevs attityd till modersmålsundervisning. Uppsatsen vill även belysa andraspråkselevs syn på användning av modersmål i den svenska skolan.

Uppsatsen ämnar att svara på följande frågor

- Hur förhåller sig andraspråkselever till modersmålsundervisning?
- Vilka erfarenheter har andraspråkselever gällande användningen av modersmål i svensk skola?

2. Teoretiskt perspektiv

För denna studie är utgångspunkt den sociokulturella teorin som utgår från Lev S. Vygotskijs tankar om lärande, där all inläring ses som en social företeelse och där utvecklingen avgörs i samspel med andra (Säljö, 2014). Vygotskij menar att det viktigaste en människa har är språket, detta uttrycks i sociala kontexter. Centralt inom den sociokulturella teorin är att tankar, känslor och beteenden ses i relation till den sociala kontext eleven befinner sig i, det är också genom språket och kommunikationen som individer kan fördjupa sin kunskap. ”Det är genom kommunikation med andra som vi formas som tänkande varelser” (Säljö, 2014 s.302). Vidare menar Säljö (2014) att det sociokulturella perspektivet kan tillämpas inom olika pedagogiska praktiker. Den sociokulturella synen har en central del i klassrumsinteraktionen, genom språket skapar vi vår omvärld och det är i samspel med andra människor som lärandet sker. För att uppnå en god lärandemiljö bör vi utgå från de teorier som hjälper oss att arbeta tillsammans med eleverna genom språk för en ingående förståelse skriver Hammarberg (2013, s. 64). Inom den sociokulturella teorin förespråkas att individen lär sig genom interaktion med andra människor, för att utnyttja detta är grupparbeten ofta en framgångs metod. En god idé är att låta eleverna integreras med varandra och på så sätt motivera deras språkliga förmåga. De vill bli förstådda i den kontext de befinner sig i, detta påtalar Gibbons (2013). Vidare menar Gibbons (2013) att språkutveckling i allra högsta grad är en social process som gynnas och utvecklas i sociala sammanhang.

3. Tidigare forskning

Under denna rubrik presenteras begreppen attityd och identitet som har en stark koppling till språk och språkutvecklingen för elevers motivation och prestationsförmåga i skolan. Vidare presenteras tidigare forskning med utgångspunkt i aktuell litteratur och forskning. Under denna rubrik vill jag framhålla det forskare kommit fram till gällande modersmål, flerspråkighet och modersmål i alla skolans ämnen. Fokus har varit att undersöka vilken inställning det finns för elevens identitet, attityd och deltagande i tidigare forskning.

3.1 Attityd

Attityd är ett begrepp som återfinns inom socialpsykologin men som numer även används inom språksociologin. Det finns många tolkningar för begreppet, Bijvoet (1998) menar dock att gemensamt för alla tolkningar är att attityder är inre villkor för individers beteende. Begreppet attityd handlar inte bara om beteenden utan även reaktionen av att möta en viss företeelse. Detta kan individen uttrycka mot händelser, personer, företeelser eller andra strukturer. Genom att undersöka attitydernas delar får vi en bra helhetsbild av vad som behövs för den enskilda individens behov. De olika delarna som undersöks inom attityder för att bilda en helhetsbild är den kognitiva delen som handlar om uppfattningen och föreställningen om språket, den affektiva delen, även kallat den evaluativa delen som betyder att den känslomässiga värderingen och den konativa delen, där handlingsberedskap är i enlighet med föreställningar (Einarsson, 2009). Genom att ha kunskap om hur de olika delarna samverkar samt en förståelse för hur attityder påverkas och utformas, kan man göra individuella anpassningar. Eleverna får även på detta sätt en delaktighet genom att använda sig av tidigare erfarenheter och kunskaper (Cummins, 2017).

3.2 Identitet

Inom den sociokulturella teorin anser man att individen lär sig i sociala sammanhang. Synen på identitet är en förhandlingsbar process där individen lär sig av kontexten av hur hen ska vara för att passa in, detta är helt beroende på situation och individen lär sig hantera de olika identiteterna och hen ska agera i de olika

situationerna. Individer kan tillhöra eller distansera sig en grupp och på så sätt positionera sig i samhället och dess olika gruppstillhörigheter (Jonsson, 2013). Identitet är någonting individer bär inom sig utan att det uppstår och konstrueras i samspel med andra. För att förklara det grundligt så kan vi tala om identitetshandlingar, det kan vara agerande eller ställningstaganden i olika situationer som är språkliga (Musk & Wedin, 2010). Elevernas identiteter formas av den miljö och det språkbruk som hen befinner sig i (Jonsson, 2013). Det är genom språket elevernas identitet blir officiell. Musk & Wedin (2010) menar att ”Identitet kännetecknas av föränderlighet, fluiditet och hybriditet” (s.15). Språk och identitet är någonting som förändras och förhandlas hela tiden, hela livet. Jonsson (2013, s.410) menar att ”Identitet är inte något man har utan något som görs. Det framträder ur det som sägs och det som inte är möjligt att säga”. Det är tydligt att identitet och språk hör ihop då språk tillhör en grupp utövare som individen kan tillägna sig och därigenom inkluderas i gemenskapen. Skolverket (Lgr11) poängterar att skolans värdegrund och uppdrag ska ge eleverna en:

Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar (Lgr11).

Precis som identiteter uppkommer ur individers kunskap, erfarenheter, attityd och motivation, så ses är ”språk, talare, identitetshandlingar, diskurser och maktrelationer är oskiljaktiga och verkar i sociala kontexter” menar Werndin (2010, s.107). Det är i olika kontexter och tillsammans med andra som vi ser olika individers ageranden. B. Spolsky (2004) menar att det är de språk som har högst status som accepteras och att påverkan kommer genom politik, ekonomi socialförmåga, attityd och religion. För många elever som inte har svenska som förstaspråk eller ett modersmål som hen kan tala med alla, är det vanligt att elever tillägnar sig ett tredje språk, detta kallar Jonsson (2011) för ett identitetspråk. Språket ses då som en identitet samtidigt som utövare delar en gemenskap genom språket, detta språk kan användas av individerna för att utöva makt. Detta eftersom det bryter mot samhällets normer om hur ett språk ”ska vara”, det ses som avvikande och fel (Bijvoet & Fraurud, 2011). Det är viktigt att skolans personal ser elevens språk som en tillgång och låter eleverna förmedla och inhämta kunskap på det

starkaste språket (Cummins, 2017). Genom detta sätt stärks studiemotivationen och självbilden genom bekräftelse av elevens identitet, kultur och språk menar Axelsson (2013).

3.3 Modersmålsundervisning

I Sverige är modersmålsundervisning ett valbart ämne i grundskolan och gymnasiet, förutom modersmålsundervisning har nyanlända elever rätt till studiehandledning på modersmålet, under en begränsad tid (Reath Warren, 2017). Eftersom modersmålsundervisningen är valbar, är det många elever som väljer bort ämnet Ganuza och Hedman (2018, s.2). Enligt Cummins (2017) är det oroväckande att elever väljer bort modersmålsundervisningen då forskningen visar att det bästa för barnets språkutveckling är en additiv tvåspråkighet. Den additiva tvåspråkigheten bidrar till den språkliga, kunskapsmässiga och kognitiva utvecklingen hos eleverna skriver Cummins (2000). Det är viktigt att se till att eleverna fortsätter att underhålla sitt första språk eftersom det även hjälper utvecklingen av andraspråket. Det är dock viktigt att poängtera att inget av språken ska konkurrera mot det andra, språken ska samverka och utvecklas samtidigt.

Även om det finns riktlinjer och lagar som ska reglera elevers rätt till modersmålsundervisningen, så visar utbildningsinstitutionen att elevers rätt till modersmålsundervisning, studiehandledning och svenska som andraspråk inte följs (Elmeroth, 2008, s.106). Detta är någonting som påverkar elevernas identitetsarbete negativt och elevernas förutsättningar till utbildning ses ur ett bristperspektiv som missgynnar eleverna. Genom att dessa bestämmelser inte följs upprätthålls den svenska enspråkighetsnormen menar Elmeroth (2008). Skolans främsta mål är att alla elever ska ges samma ha förutsättningar och möjligheter till en likvärdig utbildning, oavsett bakgrund. Ur värdegrundssynpunkt och ur ett likvärdighetsperspektiv, i en skola för för alla barn är modersmålsundervisningen en rättighet som måste tillgodoses menar Elmroth (2008, s.106). Det är viktigt att alla lärare och annan skolpersonal respekterar elevernas kultur och språk (Axelsson, 2013). Boyd & Bredänge (2013) påtalar att skolan är en språkintensiv miljö där språket är ett medel för undervisning i alla skolämnen, både skriftligt och muntligt. Det är därför viktigt att skolledningen har en medvetenhet gällande språkfärdigheter

hos de anställda. Gällande modersmållärare visar dock Ganuza och Hedman (2018, s.2) att det är mycket svårt att finna modersmållärare, detta påverkar elevernas tillgång till undervisning.

3.4 Modersmål som resurs

Bunar (2010) menar att det är viktigt för nyanlända att det finns en bra och strukturerad undervisning i modersmål samt handledning på modersmålet. Detta gör att eleverna får möjlighet att uttrycka kunskaper och erfarenheter som de annars inte kan förmedla på grund av språkbarriärer. Vidare menar Bunar (2010) att elever stärks både i självförtroendet och studiemotivationen när eleven kan uttrycka sig med hjälp av modersmålet i de stunder där det svenska språket brister. Skolverkets rapport (2008) visar att elever som deltagit i modersmålsundervisning parallellt med svenska som andraspråk, har högre meritpoäng när de lämnar grundskolan än de som inte valt att läsa modersmålsundervisning. En studie av Ganuza och Hedman (2017) belyser vikten av modersmål. Studiens syfte utgick från att undersöka hur ett välutvecklat förstaspråk påverkar andraspråksinläringen, detta med hjälp av att testa elevernas läsförståelse. Studien genomfördes både på svenska och på somaliska. Studien jämförde elever som valt att inte läsa modersmål med elever som läst modersmål. Studien genomfördes på 120 barn som hade Somaliska som modersmål i Sverige. Ganuza & Hedmans studie (2018) bygger vidare på deras tidigare studie (Ganuza och Hedman, 2017) där resultatet framhåller vikten av att ge flerspråkiga elever möjligheter att utveckla och fördjupa sin läsförståelse på modersmålet. Vidare menar de att det räcker inte att bara fokusera på de flerspråkiga barnens läsförståelse i svenska. Resultatet från studien (2017; 2018) visar även den positiva påverkan som modersmålet har och hur den hjälper eleverna i inläringen av ett nytt språk.

I en tidigare studie av Ganuza & Hedman (2015) framkommer det att modersmållärarna har svårt att få undervisningstiden att räcka till för ett mer strukturerat arbete gällande läsförståelsestrategier och läsförståelse. Samarbete mellan klasslärare, lärare i modersmål och i svenska som andraspråk får en betydande roll för flerspråkiga barn. I ett sådant samarbete tillåts eleverna möta en läs och skrivundervisning, som utgår från barnets egna språk menar Wedin (2010,

s.180). För dessa elever kan användandet av förstaspråket överbrygga de negativa erfarenheter och den kulturchock som mötet med den svenska skolan kan innebära. När eleverna ges möjlighet till användningen av sitt första språk stärks elevens självkänsla och identitet menar Axelsson (2013).

Förstaspråket bör alltid ses som en resurs i undervisningen och att det finns många möjligheter till detta i skolans olika ämnen menar Axelsson (2013). Eleverna ska ges rika möjligheter till att använda sitt förstaspråk i par och grupparbeten, i läsning och i kommunikation av olika slag. Axelsson (2013) uppmuntrar även till att eleverna ska läsa böcker och använda sig av lexikon på förstaspråket för att utveckla läs och skrivförmågan. Vidare rekommenderar hon att låta eleverna skriva på förstaspråket, eftersom eleven har ord och fraser som genom användning bidrar till en ”större språkmedvetenhet” (s.551). Reath Warren (2017) lyfter i sin artikel frågan om de möjligheter och de utmaningar som finns för att utveckla flerspråkig litteracitet. Undersökningen utgår från tre olika former av undervisning: Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål i Sverige och community language scholls i Australien. Studien belyser hur viktigt det är att ha kännedom om hur flerspråkiga individer använder sin språklig kapacitet och hur det skiljer sig från enspråkiga individer. Denna avhandling vill bidra med kunskap kring hur olika utbildningsformer som har som mål att utveckla flerspråkiga elevers förstaspråk parallellt med andraspråket (Reath Warren, 2017 s.138).

Cummins (2017) påtalar att eleverna behöver känna till ett skolrelaterat språk och genom det lära sig de begrepp som återfinns i de olika ämnena. Det är viktigt att förstå vilket språk vi talar, hur vi gör det och varför. Det är viktigt för eleverna att lära sig detta för att klara av att ta till sig av innehållet. Reath Warren (2017, s. 98) visar att studiehandledning på modersmål hjälper eleverna att omformulera och förklara ord och begrepp. Elever som har tillgång till studiehandledning och användandet av flera språk i kunskapsinhämtningen är de eleverna som har möjlighet att nå målen för de olika ämnena.

Cummins (Axelsson, Rosander, Sellgren, 2005) talar om den språkliga klyftan, som ständigt växer sig allt större. Klyftan är mellan vardagsspråk, det vill säga samtalsrelaterade språket och det mer abstrakta kunskapsspråket som återfinns i skolans kontexter. Eleverna behöver hjälp att utveckla det kunskapsrelaterade

språket för att klara av den ämnesundervisning som eleverna förväntas prestera i, där eleverna förväntas klara av att resonera, förklara, diskutera och jämföra (Gibbons, 1993). Reath Warren (2017, s.123) menar att det finns möjligheter att utveckla flerspråkiga litteraciteter och en likvärdig undervisning i modersmål och genom studiehandledning, men det är viktigt att undervisningsmetoderna är språkfrämjande och att flerspråkighet ses som en resurs.

3.5 Identitetsskapande utifrån språk och miljö

Andraspråks elever kan enligt Wessman (2017) uppleva en känsla av att inte veta hur de ska agera. Eleverna kan uppleva skolan som otrygg plats när de kommer som nya till skolan. Det är därför viktigt att skolans personal är medveten om hur elever och elevers situation ser ut i och utanför skolan (Cummins, 2017), detta ingår i skolans kompensatoriska uppdrag. Det har framkommit att elever från utsatta socioekonomiska samhällen inte har samma förutsättningar i den skolrelaterade världen skriver Naucclér (2012, s.460). Elevernas skolmiljö och samspelet mellan lärare och elever har visat sig vara en avgörande faktor för elevernas skolframgång. Cummins (2017) menar att en god motivation skapas av en god attityd till ämnet och de personer eleverna möter i den dagliga skolverksamheten. Vidare framhåller Cummins (2017) att de mänskliga relationerna är av större vikt än ”ekonomiskt och socialt missgynnande situationer” (s.17).

För att skapa en bra undervisningsmiljö som gynnar andraspråksinlärares språk och kunskapsutveckling måste skolan fokusera på hela eleven (Cummins (2017). Lärare som i sitt dagliga arbete möter elever har här en viktig roll, Lindberg & Hyltenstam (2012) belyser hur lärarnas syn på sig själv och eleverna återspeglas i klassrummet. Det är här ”lärarens attityder och förväntningar som påverkar elevernas kunskapsutveckling” (s.33). García (2009) menar även hon att det är av högsta prioritet att alla lärare i skolan har positiv attityd gentemot flerspråkighet (s.150f). Hela skolan måste arbeta för att främja elevers skolmiljö, en miljö som ska vara språkstödande och där undervisningen bygger vidare på elevernas tidigare erfarenheter. För att lyckas med att arbeta främjande för andraspråks elever inom de olika ämnena krävs det ett samarbete mellan modersmåls lärare, studiehandledare och ämneslärare. Naucclér (2012) och Axelsson & Magnusson (2012) menar att all

ämnesundervisning ska utgå från ett språkutvecklande arbetssätt. Wessman (2017) påtalar också vikten av att eleverna behöver tillgodogöra sig på det starkaste språket för att främja identitets och kunskapsutvecklingen. Det har visat sig att språken främjar varandra samtidigt som eleven kan utveckla ämneskunskaper (Cummins, 2017). Det är viktigt att alla lärare och annan skolpersonal respekterar elevernas kultur och språk (Axelsson, 2013). Boyd & Bredänge (2013) påtalar att skolan är en språkintensiv miljö där språket är ett medel för undervisning i alla skolämnen, både skriftligt och muntligt. Det är därför viktigt att skolledningen har en medvetenhet gällande språkfärdigheter hos de anställda.

3.6 Språkutvecklande arbetssätt

Undervisningen i skolan ska syfta till att ständigt utveckla eleverna genom kognitiva utmaningar. De kognitiva utmaningarna tillsammans med stöttning har visat sig ge en effektiv inläring. Stöttning handlar om att läraren tillfälligt ska ge det stöd som behövs (Gibbons, 2013). Även Cummins (2009) förespråkar denna utgångspunkt i lärandet, då läraren ska leda eleverna på rätt väg i de utmaningar som uppstår (Gibbons, 2013). Det finns många exempel på hur lärare kan beakta och inkludera flerspråkighet i undervisningen. Detta exempel visar på elevers kunskap och språkutveckling utifrån kognitivt utmanande arbetsuppgifter, med stöttning och tilltro på elevens egna kunskap. Det har även visat sig att elever som arbetar i grupp utvecklar en positiv språkutveckling.

Gibbons (2008) belyser hur lärare kan arbeta med ämnesspråk och modersmål för att utveckla elevernas kunskap med hänsyn till tidigare erfarenheter. Gibbons (2008) utgår från teorin att elever behöver hög stöttning och en utmaning på hög nivå för att få en gynnsam undervisningsmiljö. Det är viktigt för barn att ingå i olika typer av språkliga sammanhang menar Wedin (2010). I Gibbons artikel (2008) diskuteras olika intellektuella metoder som synliggör flerspråkiga och kulturella klassrum. I denna forskning ligger fokus på elever och lärandemiljö men även lärarna ingår som en del i forskningen. Det viktiga med Gibbons artikel (2008) är hur synen på läraren påverkas av kunskapen. Genom att vara en del av forskningresultaten kunde lärare

rannsaka sig själv och bearbeta sitt arbete och genom det bli en deltagare i den egna interkulturella inlärningsmiljön.

Två forskare som många år arbetat med barns flerspråkighet är forskarna Thomas och Collier (1997). Dessa två har haft en betydande roll i att arbeta och belysa just flerspråkighet i ämnesundervisningen. De har lång erfarenhet och kunskap om vad som behövs för elevers språk och kunskapsutveckling. I artikeln från 1997 studerar forskarna Thomas och Collier undersökningar av 40 000 tvåspråkiga barn, alla under 20 år. Forskarna följde eleverna från förskoleåldern till dess att eleven fyllt 12 år. Syftet med forskningen var att belysa hur viktig kunskapen om flerspråkighet är och genom detta ge skolpersonal verktyg för att hantera den mångkulturella skolvardag som återfinns i dagens skolor. Som tidigare nämnt är det viktigt att elever kan tillgodogöra sig på sitt starkaste språk (Cummins, 2017) och det är viktigt att låta modersmålet ta plats för att respektera barnets användning av språket. För att göra detta behövs skolpersonal som förstår modersmålets roll, samt ser det som en resurs i undervisningen (Axelsson, 2013).

För att göra skolans kunskap mer användbar för andraspråkselever bör vi arbeta med djupinlärning. Det har visat sig att om eleverna blir ”lärlingar och experter” inom ämnen finner de högre motivation att lyckas. Det är olika sätt att tänka, vara och prata i världen utanför och i klassrummet. Imitera, till skillnad från att kopiera eller efterlikna, involverar inte bara att reproducera, utan innehåller också en rollomvandling av eleven, som börjar agera på sätt som speglar experten menar Gibbons (2008). Teorin om att elever behöver sammanhang för djupinlärning återfinns i Vygotskijs sociokulturella teori där en central del kunskapsinhämtning sker vid zonen av proximal utveckling. Lärandet sker i zonen mellan vad en elev kan göra ensam och vad det kan göra med hjälp av en eller flera kunniga (Säljö, 2014). Behovet av att lära sig genom att ges möjligheter att vara aktiva deltagare i uppgifter samt att elevernas idéer tas på allvar och relationer mellan eleverna värderas högt är andra framgångsfaktorer som framkommer i denna artikel. Intressant är även att forskning visar att i dessa klassrum med höga utmaningar och högt stöd, tycktes eleverna behandlas som de människor de kunde bli med all kunskap och inte som de människor de var menar Gibbons (2008).

4. Metod

I detta kapitel presenteras: metodval, undersökningens genomförande och materialinsamling, urval av skola och informanter, beskrivning av skolan och informanterna, analysmetod samt forskningsetiska överväganden.

4.1 Metodval

För denna studie har en kvalitativ undersökningsmetod i form av semistrukturerade intervjuer använts. Kvalitativ forskning fokuserar på att gå mer ingående för att bedriva och analysera olika fenomen (Denscombe, 2016). Intervjuer är lämpligt att använda när man vill undersöka människors åsikter, uppfattningar, känslor och erfarenheter och där syftet är att förstå orsaken. De semistrukturerade intervjuerna består av huvudfrågor (bilaga 2) dessa är lika för alla elever, men följdfrågorna kan variera. Detta gör att eleverna kan uttrycka egna känslor och tankar i större omfattning. Det ger även mig som forskare friheten att vara flexibel i frågornas ordning och i val av följdfrågor Denscombe (2016, s.266). Syftet med studien är att undersöka elevernas attityd till modersmålsundervisning utifrån ett sociokulturellt perspektiv. Därför är just semistrukturerade intervjuer en lämplig metod för undersökningen.

Enligt Denscombe (2016) är det viktigt att kontrollera validiteten, detta görs genom att se hur lämplig materialet är för den forskningsfråga som studien undersöker. I studier som utgår från på intervjuer är det dock svårt att mäta validitet då resultatet beror på flera olika faktorer så som sammansättning av metod, intervjufrågor, min närvaro och informantens närvaro. Inför denna intervjustudie, testades validiteten genom en pilotintervju. Detta gjorde även för att säkerhetsställa min roll som intervjuare, för att se hur jag förhåller mig i intervjun. I den gjorda pilotintervjun fick jag möjlighet att testa mina intervjufrågor (Bilaga2), samt den tilltänka strukturen. Detta för att se om jag fick ut relevant material för att besvara studiens syfte.

För att få fram materialet spelades alla intervjuer in, detta för att sedan transkriberas. En del av elevernas svar har använt som citat i resultatdelen. De fältnoteringar som togs presenteras i den berättande texten. Det var viktigt att jag som forskare behöll min neutralitet till de eleverna berättade. Den största svårigheten som jag upplevde var att formulera rätt frågor och ställa rätt följdfrågor, som inte färgar eleverna (Denscombe 2016). Det var viktigt för mig att eleverna upplevde en neutral person som bara undersöker det tilltänkta syftet med studien och inte söker förklaringarna i ledande frågor som pekar på det resultat som jag känner till sedan tidigare genom egna erfarenheter. Patel & Davidsson (2017) menar att det är av största vikt att elevernas motivation upprätthålls i intervjuer av detta slag, där elevers val ska förklaras och redogöras.

4.2 Genomförande och materialinsamling

Undersökningen genomfördes på en högstadieskola med hög andel nyanlända och utlandsfödda elever.

För att genomföra denna studie kontaktades rektorn på den utvalda skolan för att få ett godkännande att studien innefattade elever på skolan. I nästa steg kontaktades lärare i svenska som andraspråk för att finna lämpliga informanter, en diskussion inleddes och de två kontaktade lärarna gav sitt samtycke till denna studie. Eleverna som valdes ut för undersökningen blev informerade med hjälp av informationsbrev (Bilaga 1). För att vara säker på att eleven förstått informationen var en studiehandledare med för att tolka vid behov, det visade sig att det inte behövdes mer än vid översättning av enstaka ord. Eleverna informerades om deras bidrag till studien, det är viktigt att eleverna känner till detta, att de är utvalda för att representera en speciell kompetens menar Patel & Davidsson (2017).

Det är viktigt att se intervjuerna i det sammanhang de äger rum i och att en intervju med samma frågor vid ett annat tillfälle säkert ser annorlunda ut (Denscombe, 2016). Det var därför viktigt för mig att förstå mig på omständigheterna och den situation som eleverna i denna studie befann sig i, tilläggas ska att intervjuerna kan aldrig tas

ur sitt sammanhang utan är beroende av den kontext de uppkommer i (Patel & Davidsson, 2017).

4.3 Urval av skola och informanter

Eftersom det inte fanns mycket tid till att välja skola så baseras valet av skola på närområde och tillgänglighet. Skolan som kontaktades svarade fort på min förfrågan och var positiva till min undersökning. Den aktuella skolan har en hög andel både nyanlända men även elever med annat ursprungsland än Sverige. Informanter valdes i samråd med två lärare i svenska som andraspråk, för att hitta fyra deltagare som lämpat sig för undersökningen. Kravet för att delta var att eleverna skulle delta i modersmålsundervisning. Alla elever som medverkade var över 15 år, därför har inget signerat underlag från vårdnadshavare begärts in (Denscombe, 2016, s. 424).

4.3.1 Beskrivning av skola och informanter

Skolan är belägen i en kommun i mellersta Sverige och har ca 300 elever och ca 35 pedagoger. Skolan utger sig själv för att vara en mångkulturell skola med mycket resurser, för att möta den mångkulturella skolmiljön. Skolan har landningsverksamhet, eller förberedelseklass som det också heter. Jag har valt att bara beskriva väldigt kort om varje informant, då mer information om varje elev presenteras i resultatdelen. Den första informanten är en pojke, här kallas han Sala. Han kommer från Eritrea och har varit i Sverige snart två år. Han har gått på modersmålsundervisning i ca ett år. Den andra informanten är en pojke, här kallas han för Sam. Han kommer från Afghanistan och har varit i Sverige i fyra år. Han har gått på modersmålsundervisning i ca tre år. Den tredje informanten är en flicka som här kallas Amina. Hon kommer från Syrien och har varit i Sverige i fem år. Hon har gått på modersmålsundervisning i tre år. Den fjärde och sista informanten är en pojke som här kallas för Mohammad. Han kommer från Irak och har varit i Sverige i fyra år. Han har läst modersmålsundervisning i snart tre år.

4.4 Analysmetod

Materialet har analyserats med hjälp av en narrativ analysmetod. Den narrativa analysmetoden tar hänsyn till känslor och erfarenheter som uppkommer i samspel med andra i sociala kontexter. Denscombe (2016, s. 204) menar att den har ett specifikt syfte, i detta fall framförandet av personliga förhållanden, informanterna har genom intervjuerna givit en bild om den egna ”konstruerade världen”. Denscombe framhåller att den narrativa analysen ”intresserar sig för hur människor använder berättelser som sätt för att visa sig själva och sitt liv för andra” (s.403). Detta kan göras medvetet eller omedvetet för att skapa bilden av individens värld. Detta har eleverna gjort och genom denna analysmetod framförs deras egna tankar, känslor och idéer för att uppfylla syftet med studien, som är att undersöka andraspråkelevers inställning och attityd till språkbevarande insatser samt hur språket kan användas som ett medel för bevarandet av identiteten.

4.5 Forskningsetiska överväganden

Under detta arbete har jag följt rekommendationerna från Vetenskapsrådet (Vetenskapsrådet, 2002, s.5) gällande de fyra forskningsetiska aspekterna som innehåller: informationskravet, samtyckeskravet, nyttjandekravet och konfidentialitetskravet. Information har gått ut till rektor, elever och berörda lärare. Eleverna har fått all information översatt muntligt av en studiehandledare för att det inte ska vara några oklarheter. Eleverna har vid genomläsningen av blanketten (Bilaga 1) även då haft en studiehandledare, utifall frågor skulle uppkomma. Jag valde att göra så eftersom vissa ord eller begrepp kanske inte tillhör det vardagliga språket. På detta sätt vet jag att eleverna förstått allt i brevet och därmed är införstådda med syfte, bidrag, material förstöring, deltagande, samt att de när som helst kan lämna utan att ge en förklaring. Allt material till denna studie har förvarats med största konfidentialitet. Alla personer i denna uppsats är fingerade, även skolan är fingerad.

5. Resultat

I det här kapitlet redovisas resultatet från de fyra intervjuer som genomfördes. Resultatet kommer redovisas i sammanfattat text men även citat från informanterna förekommer, detta för att göra resultaten mer nyanserade och levande. Eftersom

detta är en intervjustudie med andraspråkselever så kommer en del av citaten komma att innehålla en del språkliga brister, jag har valt att göra så eftersom jag vill att det ska vara eleverna röst och inte min. I den sammanfattade texten kommer intervjuerna vara sammanfattade av mig och därför kommer det vara mitt språk men med innehållet hämtat från eleverna.

5.1 Hur förhåller sig andraspråkselever till modersmålsundervisning?

På frågan om varför eleverna läser modersmål är de alla överens om. Det är inget val egentligen utan någon som bara måste göras menar eleverna. Dels för att det tillhör dem som individer och dels för att det är ett språk de kommunicerar med, samt att det är det språk som ska föras vidare säger flera av eleverna.

Det är det bästa med skolan, jag vill och min familj vill jag ska göra det så jag kan klara livet, språket är viktigt för oss, det är en påminnelse om vad vi är, vårt land (Amina).

För det är det jag vill. Jag är bra på det och jag måste, pappa säger att det är viktigt att ha kvar sitt språk (Mohammad).

I de följdfrågor som den semistrukturerade intervjuformen erhåller, utvecklar eleverna sina tankar om modersmålets betydelse, samt varför det är viktigt för dem att underhålla och utveckla modersmålet. Flera av eleverna nämner att användandet av modersmålet får dem att känna sig som sig själv.

När jag använder modersmål jag är mig själv, jag behöver inte tänka och jag kan prata bara och säga jag känner så här och så här och jag tänker så här (Mohammad).

Modersmålsundervisningen är uppskattad och alla elever i denna studie menar att de känner en gemenskap genom språket. Alla elever i denna studie upplever att modersmål utvecklas när de går på modersmålsundervisning. Dock är eleverna ofta trötta och känner en stress över att prestera bra, både för dem själva men även för läraren och föräldrarna/slakten. De menar att detta borde vara det lättaste ämnet för dem, då det är det enda de har med sig och kan från sitt hemland. Språket är det enda de kan kontrollera och det skapar också en press att bli bättre hela tiden. Sala uttrycker att det bästa med undervisningen är att han minns språket, han är en av dem som inte har möjlighet att prata modersmål i utsträckning utanför skolan.

Eleverna som har modersmålsundervisning upplever att modersmålet är till hjälp när de ska översätta ord de inte förstår, de får med hjälp av studiehandledning mycket stöd i sin språkutveckling. De menar att utan skolans stöd med studiehandledare och hjälpmedel så hade andraspråksutvecklingen varit mycket svårare. På frågan om modersmålsundervisningen har en påverkan på andraspråksutvecklingen svarar flera av eleverna att det är till stor hjälp då de har möjlighet att uttrycka funderingar och har tid att diskutera olika texter och uppgifter. Detta gör att de kan använda sig av samma typ av strategi när de läser svenska texter. De förstår hur de ska ta sig till texten och vad dem ska göra med den. Amina har haft mycket hjälp av modersmålsundervisningen och har tack vare det klarat av att tillgodogöra sig kunskaper i nästa alla av skolans ämnen.

Ja bra på svenska för jag kan arabiska, jag översätt och läser på arabiska för att skriva på svenska. Jag har betyg i alla ämnen förutom svenska som andraspråk, det är jag måste lära mig skriva bättre, jag ska kämpa nu inte översätta så mycket. Engelska är lättare med hjälp av arabiska, jag kan översätt om jag inte förstår och sen jag förstår (Amina).

Ett problem som flera av eleverna diskuterade var att det var väldigt jobbigt att läsa tre språk, var av två som de inte alls kunde vid ankomsten till Sverige. Vidare menar eleverna att det vore bättre att läsa modersmål och antingen svenska eller engelska. Eleverna menar att det skapar mycket stress och oro, de känner att de nästa alltid måste prioritera mellan svenska och engelska.

Jag kan inte engelska bra, det är svårt och jag tror inte jag behöver det så mycket. Jag vill klara svenska, det är viktigast. jag översätter och har studiehandledare så jag kan göra vissa lektioner bra. Varför behöver jag engelska, förstår du jag ska lära mig två språk och ha kvar arabiskan (Mohammad).

Sala, Sam och Mohammad säger sig haft samtal med tillsammans med mentorer och lärare då de pratat om hur man ska prioritera språken, när det känns som om man inte kommer hinna uppnå målen i både engelska, svenska och modersmål. Det framkommer att svenska och modersmål prioriteras, detta för att eleverna ska klara av att tillgodose sig kunskaper i skolan olika ämnen men hjälp av elevernas starkaste språk, modersmålet. Eleverna upplever att modersmålsundervisningen är viktig. Det bästa med modersmålsundervisningen är enligt Sala är att han slipper känna sig

dum, som har uttrycker det. I andra ämnen är han långsam och då tror lärare och klasskamrater att han inte vill, men det vill han. Han kan bara inte uttrycka sig tillräckligt fort då allting måste gå genom hans modersmål.

Förstå du tänker och förstår allt på ett språk men du ska prata i klassen på ett annat språk det är svårt för mig (Sala).

Sam tycker det bästa är att det är roligt, avslappnat och han känner sig glad av att gå till lektionerna. Amina tycker det bästa är att läraren är bra och att hon känner sig duktig. Mohammed nämner också det faktum att han aldrig känner sig dum eller dålig när det är modersmålsundervisning. Även om eleverna upplever modersmålsundervisningen på ett positivt sätt, förekommer negativa kommentarer om hur den anordnad. Eleverna nämner inställda lektioner på grund av brist på vikarier och just det faktum att lektionen alltid ligger sist på schemat.

5.2 Andraspråkselever erfarenheter gällande användningen av modersmål i svensk skola

Amina, Sala, Sam och Mohammed uppger alla att de anser att deras modersmål är det starkaste språket och även det språk som är viktigast att underhålla. De menar att modersmålet är det enda som är naturligt för dem i skolan. Flera av eleverna nämner att de tar till modersmålet när tillfälle ges. Eleverna uppskattar när de får möjlighet att diskutera uppgifter tillsammans med andra som delar samma modersmål eller med hjälp av studiehandledare.

Om jag inte prata mitt modersmål på lektion hade inget kommit ut på svenska (Sala).

Eleverna i denna studie uppger att de pratar modersmål med så många personer de kan. Detta för att det är det som känns naturligt, modersmålet är också det enda språk som kan talas i hemmet så alla kan förstå. Sam och Amina uppger att flera av lärarna på skolan pratar med dem på modersmål, det upplever eleverna som positivt och roligt. Sam tycker det känns bra att det inte bara är utländska elever som ska anstränga sig för att få prata med personal i skolan, utan att lärare och annan personal på skolan som talar elevernas modersmål kan kommunicera genom det.

Jag pratar med familj och kompisar, lärare kan prata med mig ibland, det är kul att prata modersmål med andra än familj alltid (Amina).

Tre av fyra elever i denna studie upplever att modersmålet tas tillvara på i övrig undervisning. Flera nämner So och no-ämnena, där de alltid får tillgodogöra sig på modersmålet, ofta med hjälp av studiehandledare.

Jag får prata persiska varje dag och det bra. Du vet, språket är jag och måste ha det för att klara livet, Det är viktigt att visa alla att jag har det (Sam).

En andraspråkselev som har en annan bild av detta är Sala, han menar att lärare har sagt åt honom att prata svenska och att han aldrig kommer lära sig svenska om han inte pratar det. Dock menar han att det bara händer ibland och att so och no-ämnena är lättare eftersom då är det tillåtet att använda modersmålet som en resurs för att förstå innehållet. Sala påpekar att tillsägelseerna har gjort att ofta väljer att vara tyst när han märker att man inte får nyttja andra språk än svenska. Eleverna i denna studie menar att om de tillåts använda sitt modersmål blir det lättare att ta till sig ämneskunskaperna, vilket också gör att de många gånger lyckas förstå information och uppgifter. Eleverna säger att de använder sig av lexikon, datorns olika sökfunktioner och program för att förmedla kunskap och inhämta information. Amina berättar att i början på varje terminen har alla lärare genomgång i studieteknik, vilket är bra eftersom det är enda gången som samma information ges på vanliga lektioner och på modersmålslektionerna. Amina, Sala, Sam och Mohammed nämner att det är främst studiehandledare och lärare som accepterar andra språk än svenska i klassrummet som ger alla eleverna möjligheten att lyckas.

5.3 Sammanfattning av intervjuer

Alla fyra deltagare uppskattar modersmålsundervisningen, ingen har några planer på att sluta läsa modersmål och eleverna menar att det är viktigt att ha språket kvar, då det är en viktig del av dem som individer. Flera av informanterna nämner hur språket är till hjälp vid inläring av nya språk, på frågan om modersmålet är till hjälp kommer vi in på frågan om hur det är att lära sig två nya språk samtidigt. Det var bara Mohammad som kunde lite engelska sen tidigare, men även för honom är det

ett nytt språk som ska läras in, alla fyra informanterna upplever en stor press i skolan gällande betyg. Mohammad, Sam och Amina menar att det är viktigt att ha bra betyg i svenska och modersmål och att engelskan får komma sen, men att familjen förväntar sig att svenskan och modersmålet prioriteras. Sala menar att det är lite som det är med språket, han känner sig ofta trött och omotiverad av den press som återfinns i skolan och det pratas mycket om betyg. Han menar att det är jobbigt när terminens slut närmar sig eftersom han vet att han inte klarar betyget i svenska som andraspråk. Vilket betyder att det är bara en termin innan han måste klara betyg, för att gå vidare till gymnasiet, detta gör att han känner sig dålig. Känslan av att känna sig dum och dålig är någonting som alla informanter känner igen sig i, det har varit en tid i början av skolgången där alla känt sig utsatta, ensamma och tvivlat på hur det ska gå för dem i svensk skola. Eleverna i denna studie menar att modersmålet har hjälpt dem att göra sig förstådda, detta med hjälp av att lärare pratat med dem på modersmål samt att studiehandledare och modersmållärare snabbt blev en del av elevernas vardag. Det är tydligt att det är de personliga relationerna som betytt mest. Som tidigare nämnt menar forskningen att detta kan överbrygga andra bekymmer som eleverna möter. Resultatet av denna studie stärker den bilden.

Det enda negativa med modersmålsundervisningen är hur den är schemalagd, alltid efter skoldagens slut. Trots detta är eleverna glada att få tillgång till modersmålsundervisning eftersom andra skolämnen kan läras in med hjälp av modersmålet. Flera av informanterna menar att med hjälp av studiehandledare kan de få ett språk som är skolrelaterat och som är skiljt från det vardagsspråk de talar med vänner. De vågar prata mer och mer på lektionerna, då de har kunskap om det ämne de läser. Mycket tack vare att de tagit in informationen delvis genom modersmålet.

6. Analys och diskussion

I detta kapitel presenteras en kritisk granskning av metodval och genomförande, vidare diskuteras studies resultat med koppling till tidigare forskning. Slutligen presenteras förslag till fortsatta studier.

6.1 Metoddiskussion

För denna undersökning användes en kvalitativ undersökningsmetod som utgick från semistrukturerade intervjuer. Vilket gjorde att informanterna fick möjlighet att prata relativt fritt kring de intervjufrågor och det angivna ämnet. Intervjuerna har även fördjupats med hjälp av passande följdfrågor. I intervjufrågorna har eleverna gett en nyanserad bild om hur de uppfattar modersmålsundervisningen, hur de nyttjar språket samt vilka möjligheter det finns med modersmålet. Hade metoden utgått från enkät så hade inte dessa åsikter utvecklats och fördjupats. Analysmetoden för denna uppsats har även den satt informanternas berättelse i fokus, det har varit viktigt att förmedla det informanterna uttryckt. Studien har gett informanterna en kanal ut för att påvisa deras erfarenheter av modersmål i den valda skolan.

I denna studie valdes andraspråks elever med hjälp av lärare i svenska som andraspråk, kriteriet för att delta i studien var att eleven deltog i modersmålsundervisning. Jag har ingen relation eller kontakt till någon av de fyra informanterna i denna studie, ingen relation finns heller till lärare eller övrig personal på skolan. Jag har behandlat alla likvärdigt med respekt för individen och hans berättelser. Upplevelsorna som speglas i denna studie har varit övervägande positiva. Huruvida eleverna valts ut efter engagemang för modersmålsundervisning är inget jag kontrollerade och ingenting jag efterfrågade. Det är svårt att veta hur det har påverkat vilka berättelser som denna intervjustudie nu består av. Hade jag haft andra krav på att undersökningen skulle bestå av elever som valt att läsa modersmål och elever som valt bort modersmål skulle resultatet såklart påverkats.

I början av uppsatsarbetet var tanken att kombinera intervjuer med observationer, Denscombe (2016) menar att vid kombination av flera metoder kan en mer fullständig och komplett bild av studiens syfte studeras, dock gick idén inte att genomföra då tidsbristen påverkade.

Resultaten som har presenteras i denna uppsats är en sammansättning av metod, intervjufrågor, min närvaro och informantens närvaro, det är svårt att veta om eleven återgett det hen vill eller det jag vill höra, data påverkar enligt Denscombe (2016)

”alltid forskarens personliga identitet” (s.270). Ingen av eleverna har under arbetets gång uttryckt en vilja av att avsluta sin medverkan. Under processens har eleverna visat engagemang för studien. De har även uttryckt varför det är viktigt att berätta om modersmålet, för dem, för skolan och hur lärare kan lära sig av de erfarenheter som informanterna delat med sig av. För att förstärka elevernas upplevelser har det därför varit viktigt för mig att återge elevernas resultat med exempelvis citat och beskrivning av känslor i denna uppsats. Studiens resultat är inte generaliserbart då studien är småskalig. Dock kan resultatet användas för att belysa just dessa elevers situation.

6.2 Resultatdiskussion

Syftet med studien har varit att undersöka fyra andraspråkselevers attityd till modersmålsundervisning samt andraspråkselevers syn på användningen av modersmål i den svenska skolan.

Nedan följer en kort analys och en diskussion av presenterat resultat.

6.2.1 Så förhåller sig andraspråkselever till modersmålsundervisning

Sala, Sam, Mohammed och Amina menar alla på att modersmålsundervisningen är en förutsättning för att lyckas i skolan och att flera lärare borde engagera sig i att använda modersmållärares kunskaper för att lära känna eleverna. Studier av Ganuza och Hedman (2017; 2018) visar även de hur elever som studerat modersmål presterade bättre än de elever som inte läser modersmål. Språket är individens verktyg för att omvandla information till kunskap, detta ska göras med hjälp av det starkaste språket (Cummins, 2000). Alla elever i denna studie uppger att modersmålet är det språk som är starkast och det som främst används för kunskapsinhämtning.

Flera av eleverna nämner att de genom modersmålsundervisningen slipper känna sig dumma eftersom de kan använda det språk de redan kan. De blir exempelvis inte ifrågasatta och det är inte språket som är i fokus utan vad hen gör med det. Alla elever i denna studie menar att modersmålet och kulturen är en del av dem som inte kan tas ifrån dem. Det är därför viktigt att lärare och annan personal i skolan

respekterar detta, när detta tillgodoses menar eleverna att de kan slappna av och vara som de är och inte göra sig till för att passa in på grund av rädsla att bli tillsagd eller utesluten.

6.2.2 Andraspråkselever erfarenheter gällande användningen av modersmål i svensk skola

Även om denna studie är småskalig visar den att alla elever har möjlighet att lyckas i skolan. Detta med hjälp av modersmålet, språkstärkande verktyg, studiehandledare och lärare erkänner och som uppskattar den mångfald som eleverna tillför i den utvalda skolan. Gibbons (2008) påtalar i sin avhandling hur elever kan lyckas om lärare behandlade dem med respekt för de individer de kunde bli, informanterna i min studie visar samma sak. Eleverna nämner situationer och personer som bidrar till att första och andraspråket utvecklas. Det har även framkommit i denna studie, att det är den språkliga miljön omkring eleverna som bestämmer vilket språk som är normen (Elmeroth, 2008). Tidigare forskning visar vikten av att skolan präglas av en interkulturell miljö, detta är någonting som inte alltid återspeglas i verkligheten (Elmeroth, 2008). I denna studie blir detta tydligt att några känner sig mindre begåvade, eftersom det tar tid att förmedla kunskap och information på ett nytt språk.

Eleverna uttrycker under intervjuerna hur de vågar ta ett större utrymme när de känner att det finns en ödmjukhet inför de språkbristningar som kan uppstå, vidare visar resultatet av denna studie att när eleverna får arbeta med andra elever eller ihop med en studiehandledare, utvecklas ämnes och språkkunskaperna vilket stämmer överens med Vygotskij teorier, det är i samspel med andra är en möjlighet att lära sig av varandra (Säljö, 2014). Tydligt är även det faktum att eleverna i denna studie känner sig bättre när de får arbeta med någon som är bättre på svenska än de själva. De beskriver då hur de lär sig mer och förstår uppgifter på ett djupare plan. Eleverna i denna studie menar att om modersmålet används som en resurs kommer ämneskunskaperna utvecklas. Studiens resultat visar att de intervjuade eleverna känner sig sedda och duktiga i de ämnen där läraren har en förståelse för flerspråkighet och där lärare accepterar flera språk i klassrummet. Eleverna får då

en möjlighet att förmedla all den erfarenhet och kunskap de bär inom sig utan att tänka på vilket språk det uttrycks på (Axelsson, 2013).

7. Fortsatta studier

För att få en bredare bild om uppfattningen kring modersmål hade det varit intressant att göra enkätundersökningar i kombination med intervjuer. Detta för att få ett bredare underlag genom enkäter och fördjupa kunskapen med hjälp intervjuer, att kombinera två metoder kan också förbättra forskningen genom att det blir en mer fullständig och komplett bild av det som studeras menar Denscombe (2016). Det skulle vara intressant att följa dessa fyra informanter, intervju dem om ett år eller två år, när de inte längre tillhör grundskolan, hur ser informanterna på skolan och modersmålsundervisningen på gymnasiet och om synen har förändrats.

Intressant vore även att undersöka hur modersmåls lärare upplever undervisningen, hur upplever modersmåls lärarna sitt uppdrag och hur inkluderas deras kunskap i övriga skolämnen i en skola som utger sig för att vara mångkulturell. Intressant över lag att kombinera elevers upplevelser med lärares, vad eleverna upplever att skolan gör och hur lärarna arbetar med eleverna för att stärka, motivera och utbilda dem. I den forskningen vill jag gärna få en bild av hur skollidningens hållning till hur de arbetar språkfrämjande, vilka riktlinjer och vilken policy som återfinns på skolan.

Eftersom det är kommunerna eller skolstyrelsen som ansvarar för att se till att eleverna har tillgång till modersmålsundervisning vore det såklart intressant att undersöka några kommuner och jämföra hur de arbetar och vad det genererar, på så sätt kan vi också lära oss av varandra. Vilket sätt är det bästa för eleverna, detta är såklart svårt att veta i förhand om det finns sådant som kan gynna en hel grupp, men det skulle vara intressant att se om det finns några gemensamma nämnare som återkommer som framgångsfaktorer.

8. Referenser

- Axelsson, M. (2013). Flerspråkighet och lärande. I: Hyltenstam, K. & Lindberg, I. (red.). *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. (s. 547–577).
- Axelsson, M. Rosander, C & Sellgren, M.(2005). Ämnesundervisning för flerspråkiga elever- integrering av språk och kunskap. *Stärkta trådar. Flerspråkiga barn och elever utvecklar språk, litteracitet och kunskap*. Stockholm: Språkforskningsinstitutet i Rinkeby. (s.200-280).
- Axelsson, M. & Magnusson, U. (2012). Forskning om flerspråkighet och kunskapsutveckling under skolåren. I: Hyltenstam, K., Axelsson, M. & Lindberg, I. (red.). *Flerspråkighet: en forskningsöversikt*. Stockholm: Vetenskapsrådet. (s. 247–367).
- Bijvoet, E. (1998). *Sverigefinnar tycker och talar – Om språkattityder och stilistisk känslighet hos två generationer sverigefinnar*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Bijvoet, Ellen & Fraurud, Kari. (2013) Rinkebysvenska och andra konstruktioner av språklig variation i dagens flerspråkiga Sverige. I: Hyltenstam K Lindberg, I. (red.). *Svenska som andraspråk- I forskning, undervisning och samhälle*. (2:1) Studentlitteratur AB, Lund. (s. 369-396).
- Bunar, N. (2010). *Nyanlända och lärande: en forskningsöversikt om nyanlända elever i den svenska skolan*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Cummins, J. (2017). *Flerspråkiga elever – Effektiv undervisning i en utmanande tid*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Cummins, J (2000). *Language, power and pedagogy: Bilingual children in the crossfire*. Multilingual matters. Usa. Primo
- Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Johanneshov: MTM.
- Einarsson, J (2009). *Språksociologi*. Lund, Studentlitteratur.
- Elmeroth, E. (2008). *Etnisk maktordning i skola och samhälle*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Ganuza, N. & Hedman, C. (2018). Modersmålsundervisning, läsförståelse och betyg – modersmålsundervisningens roll för elevers skolresultat. *Nordand*, (13) 1, 4–22.
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-157302>

Ganuza, N & Hedman, C. (2017). The Impact of Mother Tongue Instruction on the Development of Bilinguality: Evidence from Somali–Swedish. *Applied linguistics*, 2017, 1-25. doi:10.1093/applin/amx010

Ganuza, N. & Hedman, C. (2015). Struggles for legitimacy in mother tongue instruction in Sweden. *Language and Education*, 29(2), 125–139.

Gibbons, P. (1993). *Learning to learn in a second language*. Portsmouth, N.H.: Heinemann.

Gibbons, P. (2013). *Stärk språket -Stärk lärandet*. 3 uppl. Stockholm: Hallgren & Fallgren

Gibbons, P. (2008). "It was taught good and I learned a lot": *Intellectual practices and ESL learners in the middle years*.
<http://www.collaborativelearning.org/gibbons2008.pdf>

Hammarberg, B. (2013). Teoretiska ramar för andraspråksforskning” I: Hyltenstam Kenneth, Lindberg Inger (red.). *Svenska som andraspråk- I forskning, undervisning och samhälle*. (2:1) Studentlitteratur AB, Lund (s.64).

Jonsson, C. (2011). Makt- och identitetsrelaterade funktioner i kodväxling. I Musk, N & Wedin, Å (red.). *Flerspråkighet, identitet och lärande*. Studentlitteratur AB, Lund. (s.127-149).

Jonsson, Rickard. (2013). Inget tjafs och inget bråk- om skötsam svenskhet och ordningsstrande förortsslang. I: Hyltenstam, K, Lindberg, I (red.). *Svenska som andraspråk- I forskning, undervisning och samhälle*. (2:1) Studentlitteratur AB, Lund (s.397-414).

Lindberg, I. (2005). *Språka samman: om samtal och samarbete i språkundervisning*. Stockholm: Natur och Kultur.

Lindberg, I. (2013). Samtal och interaktion i andraspråksforskning I: Hyltenstam K, Lindberg, I. (red.). *Svenska som andraspråk- I forskning, undervisning och samhälle*. (2:1) Studentlitteratur AB, Lund (s.481-518).

Lindberg, I & Hyltenstam, K (2012). *Flerspråkiga elevers språkutbildning*. Symposium.
https://www.andrasprak.su.se/polopoly_fs/1.203893.1411039896!/menu/standard/file/Lindberg-Hyltenstam.pdf

Naucér, K (2013) Attityder till brytning- exempel utländska lärare i svensk skolor. I: Hyltenstam, K, Lindberg, I (red.). *Svenska som andraspråk- I forskning, undervisning och samhälle*. (2:1) Studentlitteratur AB, Lund (s.459-481).

Patel, R. & Davidsson, B. (2017) *Forskningsmetodikens grunder : att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Studentlitteratur AB, Lund.

Skolverket. (2008). *Med annat modersmål: Elever i grundskolan och skolans verksamhet*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2018) *Rätt till modersmål*: <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/ratt-till-modersmalsundervisning>

Skolverket. (2018). *Studiehandledning på modersmål för nyanlända elever*. <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/aktuella-regeländringar/lagandring-2018-08-01-studiehandledning-pa-modersmal-for-nyanlanda-elever>

Skollagen (2010:800) *Svensk författningssamling 2010:800*. Utbildningsdepartementet.

Språklagen (2009:600) *Svensk författningssamling 2009:600*. Utbildningsdepartementet.

Säljö, R. (2014). Lärande och elevers utbildning -Den lärande människan. I: Lundgren, U, Säljö, R, Liberg, C (red.). *Lärande, skola, bildning – Grundbok för lärare*. (3:1) Natur & Kultur, Stockholm. (s. 252-311).

Thomas, W.P. & Collier, V.P. (1997). *School effectiveness for language minority students* / Wayne P. Thomas and Virginia Collier. Washington, D.C.: National Clearinghouse for Bilingual Education.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

?

Wessman, A. (2017). Att Arbeta med nyanlända på flera språk. I: Wedin, Å (red.). *Språklig mångfald i klassrummet*. Stockholm: Lärarförlaget. (s. 111-136).

Werdin, M. (2010). Identitetsförhandlingar i det flerspråkiga klassrummet: om ungdomsspråk, makt och diskurs. I Musk, N & Wedin, Å (red.). *Flerspråkighet, identitet och lärande*. Studentlitteratur AB, Lund (s. 97-122).

9. Bilagor

9.1 Bilaga 1

Informationsbrev till elever om uppsatsarbete.

Jag heter Maria Larsson och är ämneslärarstudent vid Högskolan Dalarna. Just nu läser jag en uppsatskurs i svenska som andraspråk med inriktning på språk och identiteter. Jag har valt att skriva en uppsats om modersmålets påverkan på identitetsutvecklingen. Undersökningens syfte är att undersöka andraspråkselevs inställning till modersmålsundervisning. Uppsatsen vill belysa elevs syn på nyttjandet av modersmålet i svensk skola.

Du tillfrågas här om att delta i min undersökning genom att låta mig intervjua dig, detta eftersom du läser modersmål och har kunskap om och erfarenhet av modersmålsundervisning. Totalt kommer fyra elever intervjuas och kriteriet för att delta i undersökningen är att man deltar i någon form av modersmålsundervisning.

Din medverkan kommer ske utanför schemalagd skoltid, detta för att inte påverka dina studier. Intervjuerna kommer bestå av huvudfrågor men det kommer även finnas möjlighet för dig som intervjuas att tala fritt kring ämnet, för att jag lättare ska kunna redogöra för intervjuerna i uppsatsen så kommer alla intervjuer att spelas in. Materialet kommer endas spelas upp för mig och min handledare, i den färdiga uppsatsen kan utdrag från ljudfilerna komma att citeras. När arbetet är färdigt kommer ljudfiler och eventuella anteckningar att förstöras. Resultatet kommer redogöras och presenteras i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna. Ditt namn, din ålder och andra uppgifter som direkt kan kopplas till dig kommer inte redogöras i uppsatsen, alla uppgifter kommer behandlas konfidentiellt och kommer endas användas till detta enskilda ändamål. Ditt deltagande är helt frivilligt, du kan när som helst avbryta din medverkan, utan att ange orsak.

Om du har frågor nu eller under arbetets gång är du välkommen att kontakta mig eller min handledare för vidare information.

Underskrift

Datum

XXX 25-11- 2018

Maria Larsson
xxxxxx

Handledare:
Sofia Linden
xxxxxx

9.2 Bilaga 2

Intervjufrågor

Info

1. Ålder:
2. Modersmål:
3. Hemland:

Berätta om din tid i Sverige.

5. Hur länge har du varit i Sverige?
6. Hur länge var du i Sverige innan du började skolan?

Hemlandet och språket

8. Har du gått i skolan i hemlandet?
9. Vilket är ditt starkaste språk?
11. Vem pratar du modersmål med?
12. Vem pratar du svenska med?

Undervisningen

10. Hur ofta och när har du modersmålsundervisning?
11. Varför läser du modersmål?
13. Känner du att ditt modersmål utvecklas när du går på modersmålsundervisning?
14. Tycker du att modersmålet hjälper dig att lära dig nya språk, så som svenska och engelska
15. Tycker du skolan tar tillvara på ditt modersmål, din kunskap och dina erfarenheter. Om inte, varför

Övrigt

15. Vad är det bästa med modersmålsundervisningen?
16. Finns det någonting du vill förändra med modersmålsundervisningen eller är du nöjd?